

Таким чином, повний зміст поняття, яке співвідноситься в економічній теорії з терміном **актив** розкривається на нашу думку не однією дефініцією, а сукупністю дефініцій найближчих родових і видових понять. Для виявлення всього розмаїття сторін наукового предмета, процесу, явища необхідно наводити декілька дефініцій, сукупність яких може, претендувати на відносне відображення сутності наукової реальності.

Питання лінгвістичного дослідження поняття у структурі термінологічного значення багато в чому залишається дискусійним, як і загалом підхід до значення терміна, до розбудови термінологічних систем, їх стандартизації.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Будагов Р.А. Очерки по языкознанию. -М.: Изд-во Академии Наук СССР, 1953. -280 с.
- 2.Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. Лингвистические основы учения о терминах. -М.: Высш школа, 1987.-104с.
- 3.Даниленко В.П. Русская терминология. Опыт лингвистического описания. -М.: Наука, 1977. -246с.
- 4.Княк Т.Р. Лингвистические аспекты терминоведения. Учебное пособие. -К.: Киев УМК ВО, 1989.-104с.
- 5.Никитин М.В. Лексическое значение слова (структура и комбинаторика). -М.: Высш. школа, 1983.-128с.
- 6.Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство. —Львів: Світ, 1994. -216с.
- 7.Потебня А.А. Из записок по русской грамматике. - М.; Гос. уч.-педаг. узд-во Мин. просв. РСФСР, 1958. - том I-II. - 536 с.
- 8.Циткина Ф.А. Терминология и перевод (к основам сопоставительного терминоведения). -Львов: Вища школа, 1988.-160 с.
- 9.Фигон З.Б. О неоднородном характере терминологической лексики (на материале термин самолетостроения немецкого языка) // Семантические проблемы языков науки, терминологии информатики. - в 2-х частях. -Изд-во Мое. ун-та, 1971. - С. 494-497.
- 10.Англо-русский экономический словарь / Под ред. А.В. Аникина. -М.: Русский язык, 1977. 728с.
- 11.Фінансовий словник/ А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. -Львів: Львівська політехніка, 1996. -384 с.
12. Oxford Student's Dictionary of Current English/ A.S. Hornby. -Oxford University Press, 1984.-770с.

Наталія Гусар

ПАРАДИГМА АБСОЛЮТНОЇ ДІПРИКМЕТНИКОВОЇ КОНСТРУКЦІЇ У ДАВНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ ТА СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

В усі періоди історії англійської мови ми знаходимо предикативні звороти, щ виступають по відношенню до основного складу речення в функції обставини, проте містять у своїй структурі виражений не тільки предикат, але і суб'єкт. Це приклади діеприкетникового абсолютного, тобто незалежного звороту (у давньоанглійській мові давальний абсолютний).

В індоєвропейських мовах діеприкетник, незалежно від будь-яких класифікацій і своїм походженням є іменем, у давньоанглійській - він є прикетниковим утворенням. Його генетичний зв'язок проявляється у загальній системі відмінювання та у його здатності виступати у функції постпозитивного означення. Релевантним для давньогерманських мов є

розрізнення дієприкметників на власне дієприкметники та віддієслівні прикметники. До перших належать утворення, що безпосередньо пов'язанні з якоюсь часовою основою -I дієприкметник I у германських мовах, до других - дієприкметники, що не співвідносяться з і будь-якою часовою основою, наприклад, латинські дієприкметники на *-to* або германські дієприкметники II.

Реконструкція германської системи дієприкметників приводить до двочленної опозиції, у якій з найдавніших часів спостерігались ознаки стану та виду.

Уже в давньоанглійській мові у дієприкметників спостерігаються певні дієслівні риси. Дієприкметник I - завжди активний, а дієприкметник II може мати пасивне значення, коли він утворений від перехідних дієслів, і активне, коли утворений від неперехідних дієслів. У давньоанглійській мові дієприкметник виступав частіше у тих функціях, що характерні для прикметника, а саме: у функції означення, предикативного означення і предикативного члена у складі іменного складного присудка. Дієслівні риси дієприкметника більш активно проявляються у функції постпозитивного означення та у вторинно-предикативних конструкціях. У такому випадку використання дієприкметник характеризується часовою співвіднесеністю з дієсловом (підмет) і може мати залежні другорядні члени (додаток та обставина). Уже в давньоанглійській мові дієприкметник змінює свої функції від атрибутивних до предикативних. У випадку вторинної предикативної конструкції (наприклад, складний додаток і абсолютний дієприкметниковий зворот) дієслівні риси дієприкметника особливо помітні: співвідношення дієприкметника з суб'єктом, що відрізняється від підмета.

Предикативним ядром абсолютної (independent) дієприкметникової конструкції є *неособова дієслівна форма*, структурно така одиниця у сучасній літературі визначається як "non-finite cause". На відміну від залежних (dependent) дієприкметникових утворень абсолютна конструкція з початку свого виникнення є предикативною, VP цього звороту продукує підмет (суб'єкт).

У давньоанглійській мові приклади абсолютних конструкцій, або умовно неособоводієслівних речень, можна зустріти в перекладах латинських текстів та перафразах Біблії як наслідування латинського *ablative absolute*. Абсолютна конструкція рідко зустрічається у *Alfred's Bede, Werferib's Dialogues, Gospels*. Є також небагаточисельні приклади у *(Eljred's) Cura Pastoralis, Boethius j Orosius* [1, 1076].

Іменник в абсолютних конструкціях у позиції підмета, як правило, стоїть у давальному відмінку.

And fa sona eft Gode jultomiendum he meathe gese on and sprecau (The Old English Chronicle, 797)

...fam Helende utgangendum, he set wif> pa se (Matthew, XIII, i).

Зустрічаються також випадки вживання іменника у називному та знахідному відмінках, часто як наслідування латинських абсолютних конструкцій, хоча не можна не брати до уваги можливості їх автохтонності.

da geone bine he sprecende cuomon ...aldermenn(eo loquente) (Lindisfarne Gospels, Mkf, y¹)
Zosimus wundrigende and teoligende his cneowu to bigenne hire ongearweardes, heo ongan ofpam wettrum dypigan (ASlfric, Saints' Lives 2^B, 68 f)

fcerende 'bonne bine (underbneddon gegerelehiora on woege) (Rushworth Gospels., Luke i<y,36)

and geworden wes rcestende bine in bus ...monige bsr—suinniho and synnfallo cuomon (discumbente eo) (Lindisfarne Gospel, Mt.y,io)

В особливу групу можна також виділити існуючу в давньоанглійській мові дієприкметникову конструкцію, що вводиться прийменником *be*. Питання про належність цих конструкцій до абсолютних є дискусійним, оскільки дієприкметник після *be* не є атрибутивним, не абсолютним дієприкметником, він не позначає дії, а описує стан. Ми розділяємо думку В.Н-Ярцевої та Ф.С.Віссера про те, що ця конструкція належить до абсолютних, бо вона виражає дію, що супроводжує дію, виражену дієсловом головного речення. "Незалежність" дієприкметникової конструкції виникає не через відсутність синтаксичного зв'язку з головним реченням - цей зв'язок існує у будь-якому випадку - а тому, що абсолютний дієприкметниковий зворот має свій суб'єкт, що відрізняється від суб'єкта головного речення. Наявність чи відсутність прийменника, що вводить абсолютний зворот, не є суттєво важливим для передачі

його зв'язку з головним реченням [1, 2]. Модель "be me (him) lifigendum" зустрічається у давньоанглійській поезії (*Exodus, Guthlac, Husband's Message, Juliana*), де вплив латинської мови видається сумнівним.

Hundo ne woldon be him lifigendum lange polian(*Exodus 323*)

pxt he pa were ond pa winetreow be him lifigendum luestan wolde (*Husband's Message 51*)

У перекладених з латинської мови пам'ятках зустрічаються випадки, коли латинський *ablativus absolutus* перекладається староанглійським зворотом з дієприкметником у давальному відмінку, але далеко не всі абсолютні звороти перекладаються саме так. Наприклад, В.Н.Ярцева зазначає, що у перекладі Orosius на староанглійську мову із 318 випадків латинських *ablativus absolutus* в оригіналі лише 5 перекладено абсолютним дієприкметниковим зворотом. Порівнюючи переклад з латинським оригіналом, можна спостерігати, що найчастіше латинський *ablativus absolutus* перекладається в староанглійській мові підрядним реченням із сполучником або за допомогою сурядності [5].

Яке походження абсолютної конструкції? Розглядаючи це питання в германських мовах, ми б хотіли звернутися до дослідження Б.М.Задорожного, у якому він зазначає, що;

"Германські абсолютні конструкції з дієприкметником представляли собою автохтонні елементи давньогерманської спільності, що успадковані від епохи індоєвропейської прамови" [6, 26]. У підтвердження автохтонності цих зворотів автор також вказує на той факт, що абсолютна дієприкметникова конструкція зустрічається в оригінальних текстах, наприклад у *Beowulf*, а також часом у тих місцях перекладних творів (*The Old English Chronicle, Apollonivs of Tyre*), у яких вони в латинському оригіналі відсутні.

fer wesgidd ond gleo. Gomela Scilding, fela fricgende, feorran rehte ("an aged Scylding told tales ^ long ago, while many asked questions") (*Bowulfziof*)

Ще одним непрямим доказом автохтонності абсолютної конструкції є її наявність в оригінальних (неперекладних з латинської мови) старослов'янських і давньоруських пам'ятках.

Абсолютний дієприкметниковий зворот у давньоанглійській мові міг виконувати функції обставини часу (*Ram Helende utgandum, be sat wi? pa se* (*Mathew, XIII, i*); причини (*And pa sona eft Gode fultomiendum he meabte geseon and spreca*n (*The Old English Chronicle, 797*); умови і супутніх умов (*Neron ewe? me estondendum be pis eal dyde* (*The Blickling Homilies, 181*); ...*him tweljum sittendum and etendum sede se* (*Mark, XIV, 18*)).

У середньоанглійській мові спостерігається інтенсивний розвиток дієслівних рис у дієприкметнику. У цей період повністю руйнується система відмінювання дієприкметника, Дієприкметник втрачає здатність передавати граматичні категорії роду, числа, відмінка.

О.О-Потебня теж зазначає більшу дієслівну силу дієприкметника більш давніх мовних періодів. Таким чином дієприкметникову речення в абсолютному використанні в цей період було більш самостійним, чим у сучасних мовах [3].

У XI -XII столітті дієприкметник характеризується різним оформленням за діалектам Так, для дієприкметника I замість єдиного суфікса *-end(e)* виникає три варіанти: в північному діалекті - *and(e)*, центральних *-end(e)*, південних *-ind(e)*. Дієприкметник II втрачає характерний йому префікс *ze-* у центральних і північних діалектах, у південних - навпаки його використання розширюється. Окрім цього, у дієприкметнику II також руйнується флективні оформлення.

Різна частотність використання абсолютного дієприкметникового звороту у середньоанглійській мові також залежить від стилю мовлення. У деяких жанрах звороти зустрічаються частіше, в інших - рідше.

Як результат зруйнування системи відмінювання у дієприкметниках, зникає узгодженні імені з атрибутивним дієприкметником. Розширюється використання дієприкметникових зворотів, що виступають у ролі постпозитивного означення.

Абсолютний дієприкметниковий зворот, до складу якого в середньоанглійській мові входять іменник у загальному відмінку чи займенник у називному відмінку та дієприкметник! або II, не змінюється функціонально. Він продовжує виступати у функції обставини часу, причини, умови та супутніх умов.

Абсолютний дієприкметниковий зворот дуже рідко зустрічається на початку середньоанглійського періоду. Так *Ancrene Riwe*, наприклад містить лише декілька подібних конструкцій

pe sorie sunfule pus biset, hwu seal him Reonne stonden (*The Ancrene Riwe*, 138)

ich wot swulne pet here? bope togedere, hevi brume and here, ibunden mid iren lpe middel pauh (*The Ancrene Riwe*, 174)

У другій половині XIV століття кількість абсолютних дієприкметникових конструкцій збільшується. Поширеною є думка, що це спричинено впливом французької та латинської мов. У *Wyclifite Bible* збережені майже всі абсолютні дієприкметникові звороти з латинського оригіналу, хоча у власних роботах Вікліф дуже рідко використовує цей зворот.

Hym spekyngne pis pingis manye bileueden into him (*Wyclifite Bible*, John VIII, yo)

Новаторством у середньоанглійській мові є структурні зміни безпосередньо у самій конструкції звороту, а саме, починаючи з середньоанглійського періоду, суб'єкт звороту передається формою називного, а не непрямого відмінка. Відмінності у відмінках можна спостерігати лише у займенниках, але їх використання в абсолютних дієприкметникових конструкціях - явище досить розповсюджене, і тому можна говорити про те, що деякі автори вживають прямі і непрямі відмінки без будь-якої дискримінації.

На початку періоду спостерігаються випадки, коли займенник стоїть у формі об'єктивного відмінка.

Існує думка, що зміна непрямих відмінків на прямі мала місце завдяки стійкій асоціації називного відмінка з підметом як суб'єктом речення.

Абсолютний дієприкметниковий зворот часто вводиться прийменником *with*.

У цей період спостерігається подальше розширення адвербіальної функції у абсолютного дієприкметникового звороту.

Таким чином, ми можемо окреслити коло проблем, пов'язаних з абсолютною дієприкметниковою конструкцією, предикативним ядром якої є неособова дієслівна форма:

граматичний статус конструкції, розвиток адвербіальних функцій, автохтонність, чи запозиченість цього утворення в германських мовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Visser F. Th. An Historical Syntax of the English Language. Part two. Syntactical Units with one verb. - Leiden E.J. Brill, 1966.

2. Ярцева В.Н. Исторический синтаксис английского языка. — М.-Л.: Изд—во Академии наук СССР, 1961.

3. Потебня А.О. Из записок по русской грамматике. - Т. 1-2. - М., 1958. Д. Гухман М.М., Жирмунский В.М., Макаев З.А., Ярцева В.Н. Сравнительная грамматика германских языков. М.: Наука, 1966.

5. Ярцева В.Н. Развитие национального английского языка. - М.: Наука, 1969. б. Задорожний Б.М.

Значение и употребление причастий в германских языках: Автореф. докт.

дис.... М., 1964. - 26 с.

Галина Панчук

ВІДАПЕЛЯТИВНІ ІМЕНА ТА ІНДИВІДУАЛЬНІ ПРІЗВИСЬКА В ОСНОВАХ ПРІЗВИЩ ОПІЛЛЯ

Лексичною базою прізвищ Опілля виступають назви, які за визначенням М. Худаша, М. Демчук є генетичне автохтонними власними іменами в своїй основі, що традиційно базувалися на багатстві відповідних шарів апелятивної лексики, первісне вживаної як власні імена-прізвиська з різною побутовою забобонно-містичною метою [1]. Ці утворення не належать до традиційних онімів (особових власних імен чи топонімів), а "рекрутувалися тільки зі сфери загальнонароднової лексики" [2, 86].

Деякі дослідники ділять прізвища цієї категорії на "nomina personalia" та "nomina imper-personalia". Не заперечуючи такого погляду, ми, щоб зберегти цілісність дослідження і дотримати